

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КОРИСТУВАЧІВ АБО НЕМЕНТУ МИСТЕЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Стаття присвячена формуванню інформаційної культури користувачів у бібліотеці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, зокрема в абонементі мистецької літератури.

Ключові слова: інформаційна культура, інформаційна грамотність, інформаційне суспільство, бібліотека.

В умовах впровадження сучасних інформаційних технологій, зростання ролі інформації в освітньому і педагогічному процесах проблема формування та розвитку інформаційної культури особистості набуває виняткового значення, стає одним з пріоритетних напрямків вищої школи. Формування уміння орієнтуватись в інформаційному потоці, працювати з інформацією, критично її оцінювати, самостійно конструювати свої знання, використовуючи різноманітні інформаційні ресурси є метою сучасної вищої освіти і, відповідно, освітніх технологій.

Методологічні засади розуміння сутності інформаційної культури висвітлено в працях Г. Воробйова, М. Вохришевої, А. Гречихіна, Ю. Вобленко, Т. Проценко [1; 4].

Аналіз літератури з даної тематики свідчить про посилену увагу науковців до проблеми формування інформаційної культури особистості та дозволяє говорити, що, незважаючи на наявність значного наукового матеріалу в цій галузі, проблема формування інформаційної культури в нових соціально-економічних та культурних умовах розвитку суспільства вимагає постійного звернення до неї.

Термін «інформаційна культура» з'явився на сторінках преси у 70-80-х рр. ХХ ст. й активно ввійшов до наукового обігу лише в 90-х р. Це поняття завжди розглядалося і досліджувалося за різними аспектами: психологічним, педагогічним, методологічним, бібліотекознавчим. Хоча воно багатогранне, але всі аспекти тісно пов'язані між собою [3, с.67].

Термін «інформаційна культура» – не сталий, тому що визначити, який із компонентів цього терміну – «інформація» чи «культура» є пріоритетним, майже не можливо. У багатьох випадках перевага надається інформаційній складовій. Тоді «інформаційна культура» означає комплекс знань, умінь та навичок, необхідних для виявлення, збирання, обробки та збереження інформації в традиційному та автоматизованому режимах. Спеціалісти, висловлюючи різні думки про складові інформаційної культури, визначили сьогодні два основні компоненти: теоретико-світоглядний, до якого входять теоретичні знання про інформацію, її сутність, закони розповсюдження, розуміння її ролі в розвитку особистості та суспільства, і практичний – вміння оперувати інформацією. Важливу роль у вихованні майбутніх освічених членів інформаційного суспільства можуть і повинні відігравати освітньо-виховні заклади.

Розвиток інформаційної культури починається з розуміння ролі інформації в житті суспільства. Сучасний користувач бібліотеки має усвідомлювати, наскільки важливо володіти інформацією, зберігати її, систематизувати і передавати, а також він повинен розуміти, що комп'ютери відіграють особли-

ву роль у вирішенні цих завдань. Використання нових комп'ютерних технологій в бібліотеках – це, по-перше, яскравий приклад застосування комп'ютерів у житті людини, по-друге, – спосіб отримання інформації, приклад її ефективного зберігання та розподілу. Користувачі наочню можуть переконаватися, що електронний каталог більш компактний, ніж традиційний, а пошук у ньому здійснюється швидше та зручніше, він більш різносторонній. Використовуючи комп'ютерні інформаційні системи в бібліотеці, читачі, безперечно, розуміють важливість інформації та інформаційних технологій у житті людини.

Один з основних елементів інформаційної культури – знання інформаційних ресурсів. У наші дні бібліотеки є органічною частиною інформаційного суспільства. Колекції CD-дисків, електронні книги, комп'ютерні енциклопедії, путівники, довідники з літератури, живопису, музики значно розширюють інформаційний простір студентів, готуючи їх до сприйняття інформації в новому вигляді, формуючи у них інформаційну культуру та розуміння світу як єдиного інформаційного простору.

Критеріями інформаційної культури особистості можна вважати її вміння формулювати свою потребу в інформації, ефективно здійснювати пошук необхідної інформації в усій сукупності інформаційних ресурсів, переробляти і створювати якісно нову інформацію, вести індивідуальні інформаційно-пошукові системи, відбирати та оцінювати інформацію, а також – здатність до інформаційного спілкування і комп'ютерну грамотність.

Останнім часом стверджується погляд на бібліотеки як на органічну частину інформаційного середовища суспільства. До їх величезних інформаційних ресурсів додаються комп'ютери, програмні засоби, а можливість підключення до міжнародних комп'ютерних мереж збагачує їх ще й світовими інформаційними ресурсами. Формування інформаційної культури читачів, яка включала б не тільки традиційну бібліотечно-бібліографічну культуру, але й вміння оперувати інформацією з використанням сучасних комп'ютерних засобів, тобто поєднувала б традиційний бібліографічний інструментарій з комп'ютерними засобами, є однією з головних функцій сучасної вузівської бібліотеки. Для її реалізації бібліотеки повинні перейти від традиційної пропаганди бібліотечно-бібліографічних знань серед студентів до їх цілеспрямованої інформаційної освіти.

Процес формування інформаційної культури є комплексним і має здійснюватися в бібліотеці у п'ятьох взаємозв'язаних напрямках:

- 1) робота з удосконалення комплектування та розкриття бібліотечних фондів;
- 2) систематичне вивчення динаміки інформаційних потреб читачів, особливо пов'язаних з ціннісно-орієнтаційною, пізнавальною, професійною діяльністю;
- 3) створення комфортних умов для задоволення інформаційних потреб користувачів;
- 4) удосконалення роботи з підвищення рівня бібліотечно-бібліографічних та інформаційно-комп'ютерних знань;
- 5) популяризація та реклама інформаційних послуг бібліотеки серед студентів [4, с.37].

Основа інформаційної підготовки користувача бібліотеки – вміння ефективно вести пошук інформації, користуватися довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки. Поява комп'ютерних інформаційно-пошукових систем у бібліотеці вимагає від користувача спеціальних навичок – розуміння представлення інформації в базах даних, вміння вибрати основну галузь пошуку, користуватися ключовими словами. Для цього необхідна комплексна система навчання. Це можуть бути курси вивчення основ інформатики та інформаційно-бібліотечних

технологій, цикли бесід та бібліографічних уроків про можливості комп'ютера в бібліотеці та про інформаційні послуги, які надаються користувачам.

Обов'язкова складова інформаційної культури – вміння переробляти, використовувати та створювати нову інформацію. Студенти повинні вміти використовувати знання, здобуті з джерел інформації, оформляти їх та представляти у вигляді доповідей, рефератів, творів, робити короткі нотатки, складати план матеріалу тощо. При цьому користувачі мають розуміти, що інформаційний ресурс є реальною цінністю тільки тоді, коли зберігання і доступ до інформації організовані найбільш ефективним способом.

Зміст, форми і методи інформаційної освіти користувача визначаються не тільки рівнем його культури читання, але й умовами праці в бібліотеці, нерідко ситуативними методами обслуговування: в одних випадках бібліотекар може популярно роз'яснити правила розстановки книг на полицях, принципи користування алфавітним, систематичним каталогами, картотеками статей, в інших – необхідне знайомство з відповідними ДСТУ і документацією, що регламентують правила опису видань, а в деяких – проводити практичні заняття з бібліографічного опису, пошуку книг за окремою тематикою або якогось видання за допомогою ДБА, з використання комп'ютерної техніки тощо.

Форми навчання відрізняються способом передачі інформації, широтою охоплення аудиторії: це – виставки, огляди, консультації, бібліографічні уроки та ін. [4, с.38].

Найбільш ефективною формою взаємодії бібліотекаря і читача є діалогове спілкування. Індивідуальне консультування має бути переважаючим у роботі з користувачами і повинно супроводжувати обслуговування в різних відділах бібліотеки.

Абонемент мистецької літератури вже має певний досвід виховання інформаційної культури студентів. Це досягається завдяки різним формам роботи – від індивідуальних та групових занять з основ бібліотечно-бібліографічних знань до навчання Інтернет-технологіям. Виконуючи запити, ми спостерігаємо, що наші читачі готові сприймати нові технології, алгоритми пошуку інформації. Позитивні результати має інформаційна освіта користувачів в процесі виконання їх запитів, бібліографічної довідки чи надання допомоги абоненту ВРІ, тому, що користувач при цьому виявляє особисту зацікавленість у сприйманні інформації. Надаючи допомогу студентам у підготовці написання рефератів, курсових, дипломних робіт, ми звертаємось до ДБА, вказуємо на правильність запису шифру книги, наголошуємо на прикнижкову бібліографію (покажчики, списки літератури), навчаємо користуватись картотеками, зокрема тематичною. Таким чином, довідково-бібліографічне обслуговування можна використовувати як базову форму інформаційного навчання, під час якого проходить засвоєння користувачем основ бібліографічної інформаційної грамотності, закріплення навичок самостійного пошуку літератури.

Також розроблена програма з формування інформаційної культури користувачів, яка має за мету допомогти студентам оволодіти знаннями, вміннями і навичками інформаційного забезпечення навчальної, пізнавальної діяльності, раціональними прийомами самостійного пошуку інформації ручним та електронними способами.

Основні теми занять зі студентами молодших курсів:

- робота з довідковою літературою та енциклопедичними виданнями, робота з комп'ютером;

- система каталогів і картотек бібліотеки;
- панорама періодичних видань;
- Інтернет: Що? Де? Як?;

Основні завдання занять зі студентами старших курсів:

- закріпити вміння студентів працювати з різною інформацією, знаходити її в каталогах і картотеках, ЕБД та мережі Інтернет;
- познайомити користувачів з системою бібліотек світу та України;
- формувати і розвивати у студентів знання про автоматизовані інформаційні послуги та засоби доступу до інформації.

На абонементі проводяться бібліотечні уроки «Книга і комп'ютер в інформаційному суспільстві: сучасне і майбутнє».

Дуже важливим є момент одночасного підвищення інформаційної культури тих, хто навчається і тих – хто навчає. Працівники бібліотеки університету займаються у школах «Передового бібліотечного досвіду» та «Молодого бібліотекаря», семінарах, працюють над удосконаленням своїх професійних якостей шляхом постійної самоосвіти.

Аналізуючи статті фахових журналів «Бібліотека», «Бібліотечна планета», «Вісник Книжкової палати», «Світ бібліографії» з формування інформаційної культури, приходимо до висновку, що покращення діяльності бібліотек з формування інформаційної культури користувачів має вирішуватись у загальнодержавному масштабі. У сучасних бібліотеках необхідно створити систему безперервного навчання користувачів сучасним інформаційним технологіям, яка б допомогла підготувати їх до роботи з новими видами інформації, змінювала б та розвивала їхній інформаційний світогляд.

Список використаних джерел:

1. Близнюк М. Формування інформаційної культури особистості / М. Близнюк, М. Коляда. – К., 2000. – 86 с.
2. Вобленко Ю. Інформаційна культура в працях провідних бібліотекознавців та бібліографознавців / Ю. Вобленко // Вісн. Кн. палати. – 1999. – №2. – С. 7-8.
3. Левшин М. Педагогічна сутність поняття «Інформаційна культура особистості» / М. Левшин // Вища освіта України. – 2002. – №3. – С. 67-73.
4. Проценко Т. Формування інформаційної культури користувачів / Т. Проценко // Вісн. кн. палати. – 2014. – №3. – С. 34-38.

The article is devoted to the formation of information culture of the users in the library Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University, in particular the subscription of fiction.

Key words: *information culture, information literacy, information society, library.*

Отримано: 1.02.2015